

ذَلِكَ وَمَنْ يُعِظْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ

دهہ کی تعظیم و مساجد

مسجد، جہہ کی جہاد تبیین

چہارم لغایت سیزدہم فروردین ۱۴۰۱ ہجری شمسی
مطابق با دہہ آخر شعبان المعظم ۱۴۴۳ ہجری قمری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شیوه‌نامه‌ی دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد

فروردین‌ماه ۱۴۰۱

«مسجد، جبهه‌ی جهاد تبیین»

۴	 مقدمه
۶	 اهداف دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد
۶	 رویکردها و سیاست‌های مرکز در خصوص دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد
۷	 یادآوری
۸	 عناوین و اقدامات پیشنهادی روزهای دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد
۹	 اقدامات تخصصی
۱۰	 اقدامات عمومی قابل انجام در مساجد
۱۱	 اقدامات حمایتی
۱۲	 ضمانت
۱۳	 جهاد تبیین؛ اهمیت، آثار، الزامات، روش‌ها و موضوعات
۱۶	 ضرورت حضور فعال خانواده‌ها در مسجد
۱۹	 اقدامات پیشنهادی و قابل انجام در سطح مساجد در موضوع خانواده
۲۰	 شیوه‌نامه‌ی طرح مسجد برقرار
۲۲	 اقدامات پیشنهادی و قابل انجام در سطح مساجد در خصوص «رونق تولید»
۲۵	 شیوه‌نامه اجرایی پویش «# کالای ایرانی_میخریم»
۲۶	 ایده‌های مرتبط با دهه تکریم و تعظیم مساجد
۳۴	 شاخص‌های امام جماعت مسجد طراز اسلامی

مسجد عبادتگاه عاشقان و بندگان صالح خداوند و بزرگترین و مهمترین پایگاه اسلام است. در طول تاریخ اسلام، مساجد همواره کانون عبودیت، بصیرت و دانش، معرفت و فقاہت، آموزش قرآن و اخلاق، تبلیغ دین و اصول آن و ابلاغ احکام شرع بوده، هست و خواهد بود. علما و دانشمندانی که به مدارج عالی کمال دست یافته اند در پرتو انس با مسجد و تعلیم و تربیت در سایه ی آن بوده است؛ مسجد از جهات مختلف در به کمال رساندن افراد و جامعه نقش دارد.

به تعبیر مقام معظم رهبری ^{مد ظله العالی} : «مسجد اهمیت دارد، پایگاه است؛ همچنان که معروف شده در زبانها واقعاً پایگاه است. نه فقط پایگاه برای فلان مسئله ی اجتماعی، [بلکه] مسجد می تواند پایگاه همه ی کارهای نیک باشد؛ پایگاه خودسازی، انسان سازی، تعمیر دل و تعمیر دنیا و مقابله ی با دشمن و زمینه سازی برای ایجاد تمدن اسلامی و بصیرت افزایی افراد؛ و هَلُمَّ جَرّاً. مسجد یک چنین جایگاهی است.»

معظم له در پیامی که برای نوزدهمین اجلاس سراسری نماز صادر فرمودند، به چارچوب های کلی مسجد طراز اسلامی اشاره می فرمایند: «منظور از مسجد طراز اسلامی مسجدی است که در همه ابعاد همانند مسجد النبی صدر اسلام باشد و در آن طراز قرار گیرد. به عبارت بهتر مسجدی که در همه ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به عنوان نقطه ثقل و کانون جامعه و نظام اسلامی باشد. مسجدی که بتواند نظام اسلامی را به سمت دستیابی به تمدن نوین اسلامی نزدیک کند، مسجدی است که مردم برای رفع همه نیازهای مادی و معنوی اساسی خود به آن مراجعه نموده و از این نقطه ی قانونی هدایت و رهنمون شوند.

به فضل الهی و با همت ائمه ی محترم جماعات و سایر فعالان مساجد طی سالهای گذشته با ارتقای بارمعنایی و قدرت فرهنگ سازی دهه ی تکریم و تعظیم مساجد به سمت نهادینه سازی مفهومی جامع تر و نزدیک تر به شأن و منزلت خانه ی خدا حرکت کرده و به تعظیم خانه های خدا و تکریم مردم پرداختیم. امسال نیز شعار «مسجد، جبهه ی جهاد تبیین» را سرلوحه ی طراحی برنامه های دهه تکریم و تعظیم مساجد قرار داده و فضای مسجد را از همه نظر مہیای حضور میهمانان خدا می گردانیم و مصمم هستیم تا علاوه بر عطرافشانی فضای کالبدی و ظاهری مسجد، به رونمایی از ظرفیت ها و کارکردهای کمرنگ شده ی این نهاد محوری جامعه ی

اسلامی پردازیم و در گستره‌ای فراگیرتر و عمیق‌تر، تکالیف امت اسلامی را درباره‌ی کانون‌های توحید و عبادت و محورهای بصیرت و نشر معارف اسلامی بازشناسی نماییم.

دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد، فرصت مناسبی جهت پرداختن به جهاد تبیین می‌باشد و می‌بایست با تبیین صاحب‌نظران، به سهم خود در تحقق این امر خطیر کمک نماییم. مسلماً مسجد یکی از بهترین بسترهای تحقق این موضوع می‌باشد. شیوه‌نامه‌ی حاضر که برای بهره برداری ائمه‌ی محترم جماعات، کارگزاران و فعالان مساجد تنظیم شده است، تلاش دارد به تبیین اهداف برگزاری دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد، به‌ضمیمه‌ی رویکردها و سیاست‌ها، عناوین مصوب برای دهه‌ی مذکور، اقدامات جریان‌ساز، برنامه‌های اختصاصی و بالأخره تدابیر حمایتی و تشویقی پردازد.

➤ اهداف برگزاری ویژه برنامه‌های دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد

۱. ترغیب به مشارکت مردم در جهت مشارکت و حضور در برنامه های مساجد؛
۲. ایجاد نشاط معنوی و زمینه‌سازی استقبال شایسته از ماه مبارک رمضان؛
۳. تبیین و معرفی کارکردها، ویژگی ها و جایگاه والای مساجد در جامعه اسلامی؛
۴. فرهنگ سازی، اصلاح نگرش و تقویت مطالبات حقیقی عموم برای حرکت به سوی تحقق آرمان مسجد طراز؛
۵. تلاش برای معرفی و الگوسازی مساجد نمونه در جهت ارتقای سطح کیفی فعالیت های فرهنگی و اجتماعی؛
۶. تجلیل و تقدیر از کارگزاران خدمتگزار در مسجد؛
۷. توجه به اهمیت تقویت بنیان خانواده با محوریت مسجد و تقویت پیوند آنها به عنوان دو نهاد مؤثر در تربیت؛
۸. تقویت جایگاه مسجد در مدیریت مسائل محله و محوریت مسجد در جریان های اجتماعی؛

➤ رویکردها و سیاست‌ها در ارتباط با دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد

۱. فرهنگ سازی جهت مردمی شدن برنامه دهه تکریم و تعظیم مساجد؛
۲. نمایش اتحاد و انسجام یاوران نظام مقدس جمهوری اسلام به عنوان اصلی ترین پایگاه دفاع از ارزش ها؛
۳. تمرین فعالیت های فرهنگی جمعی ذیل شورای فرهنگی مسجد؛
۴. زمینه سازی جهت ارتقای نقش مساجد به عنوان پایگاهی برای فعالیت های عام المنفعه؛
۵. انتقال دغدغه‌ی گرامیداشت مساجد و فرهنگ‌سازی پیرامون دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد به دستگاه‌ها و نهادها و مردمی شدن این مناسبت در قالب برنامه‌های مؤثر و هماهنگ؛
۶. جلب نظر نمازگزاران و فرهنگ‌سازی در میان عموم مردم در خصوص بازتعریف کارکرد مساجد؛
۷. جلب توجه و جذب اهالی محل به سمت مسجد از طریق مراجعه و مواجهه چهره‌به‌چهره و بذل محبت به همسایگان در خارج از محیط مسجد؛
۸. ایجاد انگیزه و نشاط در نوجوانان و جوانان با هدف حضور فعال و مؤثر ایشان در مسجد؛

۱. آنچه در ادامه تقدیم حضور می‌گردد، صرفاً به منزله‌ی پیشنهاد است و تردیدی نیست که ابتکار، تدبیر، تجربه و شناخت دقیق ائمه‌ی محترم جماعات از مختصات ویژه‌ی هر مسجد و در نهایت، تشخیص و مدیریت حضرات، فضایی جذاب و به‌یاد ماندنی را در مساجد ایجاد خواهد نمود.
۲. انتخاب اولویت و محور برنامه‌ی سالیانه برای مساجد و همچنین تعیین شعار مناسب، از آن‌رو صورت می‌پذیرد که موجبات هم‌افزایی و حرکت هماهنگ و فرهنگ‌ساز مساجد را برای جلب توجه‌ی نخبگان و گروه‌های مرجع جامعه به موضوعات کلیدی، فراهم نموده و تغییر رویکرد فعالان خانه‌ی خدا را برای فراهم نمودن اقتضائات جذب مخاطبان جدید بویژه جوانان به مساجد، موجب گردد و در این رابطه، دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد، بهترین بستر زمانی برای آماده‌سازی افکار عمومی تلقی می‌گردد.
۳. تلاش شده در این شیوه‌نامه، به حداقل‌ها پرداخته شود و از نگاه آرمانی و پیشنهادهای دور از دسترس به مساجد خودداری گردد.
۴. معاونت فرهنگی و اجتماعی مرکز آمادگی دارد نظرات و پیشنهادات ائمه‌ی محترم جماعات در خصوص برنامه‌های ارائه شده و سؤالات بزرگواران را از طریق نواحی دریافت نموده و برای سالهای آتی استفاده نماید.

عناوین و اقدامات پیشنهادی روزهای دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد در سال ۱۴۰۱ «مسجد، جبهه‌ی جهاد تبیین»

روز	ایام هفته	تاریخ قمری	تاریخ شمسی	عنوان روز	اقدامات پیشنهادی
روز اول	پنجشنبه	۲۱ شعبان	۴ فروردین	مطابق با شعار سال ۱۴۰۱	➤ قرائت و تبیین عالمانه‌ی شعار سال ۱۴۰۱ در صحن مسجد ➤ راه اندازی پویش متناسب با شعار سال
روز دوم	جمعه	۲۲ شعبان	۵ فروردین	مسجد، میعادگاه منتظران موعود	➤ برگزاری دعای روحبخش ندبه و ایراد سخنرانی با موضوع معارف مهدویت ➤ مهیا نمودن زمینه حضور حداکثری مردم محله در نماز جمعه ➤ برپایی ایستگاه فرهنگی در مسیر مصلا‌ی نماز جمعه
روز سوم	شنبه	۲۳ شعبان	۶ فروردین	مسجد، محور اتحاد و همبستگی	➤ دعوت از اقشار و اصناف جهت حضور در مسجد با ارسال کارت دعوت ➤ تشکیل جلسه شورای محله در مسجد و جلب مشارکت‌دستگاهی در برنامه‌ها ➤ دعوت از مسئولین منطقه ای و محلی جهت حضور در مسجد و پاسخگویی به مطالبات اهالی مسجد و محله
روز چهارم	یکشنبه	۲۴ شعبان	۷ فروردین	مسجد، پایگاه تعالی جوان مؤمن انقلابی	➤ برگزاری محفل انس با قرآن و کرسی تلاوت با حضور قاریان جوان ➤ معرفی و تجلیل از نخبگان علمی، فرهنگی ورزشی جوان منطقه و محله ➤ ترغیب جوانان به ازدواج آسان با سخنرانی انگیزشی
روز پنجم	دو شنبه	۲۵ شعبان	۸ فروردین	مسجد، بستر ترویج فرهنگ ایثار و شهادت	➤ دیدار با خانواده معظم شهدا و ایثارگران و تجلیل از ایشان ➤ دیدار با جانبازان بستری در آسایشگاه‌ها و مراکز درمانی ➤ برگزاری مراسم شب خاطره و قرائت وصیت نامه شهدا ➤ برگزاری یادواره شهدای منطقه و محله
روز ششم	سه شنبه	۲۶ شعبان	۹ فروردین	مسجد، پایگاه سلامت اجتماعی	➤ برگزاری کارگاه آموزشی با موضوع مهارت‌های زندگی ➤ جلب مشارکت مردمی جهت تأمین جهیزیه و هزینه ازدواج جوانان نیازمند ➤ برگزاری مراسم تقدیر از کارآفرینان نمونه منطقه و محله و تشویق مردم به مشارکت در موضوع مهارت‌افزایی و کارآفرینی
روز هفتم	چهارشنبه	۲۷ شعبان	۱۰ فروردین	مسجد، جبهه‌ی جهاد تبیین	➤ فراخوان تشکیل کارگروه تخصصی «جهاد تبیین» و دعوت از فرهیختگان محله جهت عضویت در این کارگروه ➤ شناسایی و تجلیل از فعالان عرصه‌ی جهاد تبیین منطقه و محله ➤ ایراد سخنرانی انگیزشی با موضوع ضرورت جهاد تبیین در گام دوم انقلاب ➤ فراخوان مسابقه کتابخوانی از کتاب جهاد تبیین در اندیشه‌ی امام‌خامنه‌ای مدظله
روز هشتم	پنجشنبه	۲۸ شعبان	۱۱ فروردین	مسجد، کانون مهرورزی و نشاط معنوی	➤ غبارروبی و عطر افشانی مسجد با حضور اهالی مسجد و محله ➤ برگزاری مراسم تجلیل و تقدیر از کارگزاران و فعالان مسجد ➤ برپایی ایستگاه فرهنگی و اجرای پویش "حس خوب" ➤ برگزاری مراسم جشن تکلیف ویژه‌ی «روزه اولی‌ها»
روز نهم	جمعه	۲۹ شعبان	۱۲ فروردین	مسجد، سنگر دفاع از آرمان‌های جمهوری اسلامی ایران	➤ ایراد سخنرانی با موضوع تبیین عالمانه‌ی بیانیه گام دوم انقلاب با استفاده از محتوای طرح مسیر و اکران ویدئو پادکست مرتبط با موضوع ➤ برگزاری نمایشگاه پوستری دستاوردهای انقلاب و دستاوردهای مسجد ➤ تهیه و اهدای بسته محتوایی به نمازگزاران با موضوع بیانیه گام دوم انقلاب ➤ برگزاری مسابقه از متن بیانیه گام دوم انقلاب
روز دهم	شنبه	۳۰ شعبان	۱۳ فروردین	مسجد، مروج سبک زندگی اسلامی ایرانی	➤ معرفی کتاب مفاتیح الحیات و فراخوان مسابقه از این کتاب ارزشمند ➤ ترغیب مردم محله به حفظ محیط زیست با انتشار پیام‌های قرآنی و روایی ➤ مرتبط با استفاده از بنر، پوستر و انتشار در گروه مجازی مسجد ➤ غبارروبی و عطر افشانی قبور مطهر شهدای گمنام همجوار

- ۱- هماهنگی با صدا و سیما و سایر رسانه‌ها و نیز تدابیر لازم برای پوشش تبلیغات محیطی در حد توان به عمل خواهد آمد.
- ۲- ترویج شعار راهبردی: **"مسجد، جبهه‌ی جهاد تبیین"** به اشکال مختلف، بویژه با تکرار از زبان گروه‌های مرجع مدنظر قرار خواهد گرفت.
- ۳- ستاد خبری دهه تکریم و تعظیم مساجد، از نیمه‌ی دوم اسفندماه ۱۴۰۰ آمادگی دارد در صورت کسب اطلاع از برنامه‌های الگوساز مساجد به این مناسبت، از طریق نواحی مربوطه، نسبت به پوشش خبری و تهیه گزارش اقدام نماید. همچنین این آمادگی وجود دارد که از طریق پایگاه تخصصی مسجد به نشانی www.Masjed.ir گزارش‌های متنی و تصویری مساجد به صورت اینترنتی نمایش داده شود.
- ۴- **"پایگاه تخصصی مسجد"**، به‌عنوان مرجع محتوایی در موضوع "مسجد"، از ابتدای فروردین‌ماه، به تأمین محتوای پیشنهادی برای سخنرانی ائمه‌ی محترم جماعات (فیش سخنرانی) همّت خواهد گماشت.
- ۵- در پایگاه تخصصی مسجد، پوستر طراحی شده این دهه، در قالب بنر در ابعاد ۲ متر در ۳ متر قرار داده شده است و قابل چاپ می‌باشد.

➤ اقدامات عمومی پیشنهادی و قابل انجام در سطح مساجد

۱. فعال سازی یا تشکیل شورای فرهنگی مسجد به این مناسبت، با مدیریت و نظارت امام جماعت محترم و ایجاد زمینه برای کارگروهی فعالان و ارکان مؤثر مسجد؛
۲. ایراد سخنرانی توسط ائمه‌ی محترم جماعات و سخنرانان مسلط به تناسب عناوین دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد؛
۳. نصب بنر دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد در شبستان برادران و خواهران در مقابل در ورودی یا در کنار محراب مسجد و نصب بنر بیرون از ساختمان در معرض دید اهالی محل، عابرین و همسایگان مسجد؛
۴. نصب بنر با محتوای آیات و احادیث مرتبط با فضائل حضور در مسجد و خدمت به مسجد در معرض دید نمازگزاران و اهالی محل؛
۵. آذین‌بندی و چراغانی سردر مساجد و فضا سازی داخلی، به مناسبت فرارسیدن ماه مبارک رمضان؛
۶. برگزاری مسابقات مختلف فرهنگی با موضوع اهمیت و جایگاه حضور جوانان در مسجد طراز اسلامی؛
۷. اعلام فراخوان در مسجد و محیط پیرامونی برای جلب مشارکت مردمی در امر عطرافشانی و زیباسازی مسجد و ایجاد امکان نقش‌آفرینی برای علاقمندان و اقشار مختلف مردم؛
۸. استفاده از ظرفیت شهرداری‌ها برای شستشوی فرش‌ها، نظافت عمومی و تعمیرات مورد نیاز مسجد، به‌خصوص ارتقای وضعیت و کیفیت سرویس‌های بهداشتی؛
۹. بررسی دقیق وضعیت ایمنی مسجد با دعوت از کارشناسان مطلع آتش‌نشانی و تجهیز مسجد به امکانات مربوطه؛
۱۰. استفاده از ظرفیت ادارات بهداشت مناطق برای بازدید از مسجد و اهتمام در امر رفع اشکالات و ایرادات احتمالی؛
۱۱. استفاده از ظرفیت دستگاه‌های مرتبط در مناطق و شهرستان‌ها، شورای شهر و روستا، سایر ادارات و نهادهای مربوطه برای حمایت از برنامه‌های فرهنگی مشترک با مسجد در این ایام؛
۱۲. برگزاری مسابقه‌ی کتاب‌خوانی و معرفی منبع با موضوعات مرتبط؛
۱۳. برگزاری نشست‌های جذاب تبلیغی با حضور طلاب خارجی مقیم ایران و مستبصرین؛
۱۴. برپایی نمایشگاه، اعم از نمایشگاه کتاب و محصولات و دستاوردهای فرهنگی، متناسب با گروه‌های سنی جهت استفاده‌ی خانواده‌ها؛
۱۵. فراهم آوردن امکان رؤیت سخنران، با حفظ حدود شرعی برای بانوان و یا استفاده از دوربین مداربسته در جهت تکریم ایشان و ایجاد انگیزه جهت بهره‌برداری بیشتر از برنامه‌ها؛
۱۶. بازدید امام جماعت و اعضای محترم شورای فرهنگی مسجد از مساجد مجاور و مساجد موفق با هدف آشنایی با برنامه‌ها و تجربیات موفق ایشان در حوزه فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی؛
۱۷. هماهنگی با مشاور حقوقی امین برای حضور در مسجد و ارائه خدمات مشاوره‌ای رایگان به نمازگزاران؛

۱۸. هماهنگی با پزشکان متخصص و متخصصین حوزه ی سلامت، برای حضور در مسجد و ارائه توصیه‌های عمومی به نمازگزاران با اولویّت موضوعات پیشگیرانه مثل دیابت، چاقی، سرطان، بیماری‌های قلبی، بیماری‌های تنفسی، آلرژی و تغذیه‌ی سالم؛

۱۹. دعوت از کارشناسان حوزه ی سیل و زلزله برای آموزش نمازگزاران و آماده کردن ایشان برای مقابله‌ی مناسب با حوادث غیرمترقبه؛

۲۰. دعوت از کارشناسان آتش‌نشانی برای آموزش نکات ایمنی به نمازگزاران؛

۲۱. دعوت از کارشناسان انتظامی برای ارائه توصیه‌های امنیتی و اقدامات پیشگیرانه خانواده‌ها در زمینه‌ی آسیب‌های اجتماعی و موارد مرتبط؛

۲۲. اقدام به پخش اذان از طریق بلندگوی مسجد با در نظر گرفتن موارد ذیل :

الف) پخش صدای ملکوتی اذان از بلندگوی مساجد در هر سه وعده، با صدای خوش، به وسیله‌ی مؤذن مسلط؛

ب) پخش اذان با درجه‌ی صدای متناسب و آرامش بخش، بدون پخش مناجات و مقدمه و مؤخره با دستگاه پخش‌کننده ی مناسب؛

ج) انتخاب لحن آرام و صدای متناسب و درجه صدای پایین در پخش اذان صبح؛

د) عدم پخش صوت برنامه ی درون مسجد و صوت مکبر از بلندگوی مسجد؛

***برپایی ایستگاه فرهنگی مقابل در اصلی مسجد و طراحی تراکت با عنوان "حضور در نماز جماعت تجربه ی یک حسّ خوب"؛ اهداء تراکت به همراه بسته ی کوچک پذیرایی (شکلات و نقل) جهت دعوت از نوجوانان و جوانان برای حضور در مسجد و جذب حداکثری؛

➤ اقدامات حمایتی برای مساجد برگزارکننده‌ی برنامه‌های دهه‌ی تکریم

۱- محتوای مکتوب مورد نیاز، طرح پوستر و بنر دهه تکریم و تعظیم مساجد و محتوای چندرسانه‌ای نیز بر روی پایگاه تخصصی مسجد بارگذاری شده است.

۲- ائمه‌ی جماعات موقّف هر ناحیه در طول برگزاری برنامه‌های دهه تکریم و تعظیم مساجد، با تشخیص و معرفی مدیران نواحی و همچنین بر اساس گزارش‌های ارسالی، شناسایی شده و مورد تقدیر قرار خواهند گرفت.

- ❖ جهاد تبیین؛ اهمیت، آثار، الزامات، روش‌ها و موضوعات
- ❖ ضرورت حضور فعال خانواده‌ها در مساجد
- ❖ آثار و برکات «ارتباط با مسجد» و نقش آن در تحکیم و تعالی بنیان خانواده
- ❖ اقدامات پیشنهادی و قابل انجام در سطح مساجد در موضوع خانواده
- ❖ شیوه‌نامه‌ی طرح مسجد برقرار
- ❖ اقدامات پیشنهادی و قابل انجام در سطح مساجد در خصوص «رونق تولید»
- ❖ شیوه نامه اجرایی پویش «# کالای_ایرانی_میخریم»
- ❖ ایده‌های مرتبط با دهه تکریم و تعظیم مساجد
- ❖ شاخصه‌های امام جماعت مسجد طراز اسلامی

در تاریخ حرکت انبیا و در رأس ایشان، حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و همچنین در تاریخ حرکت ائمه اطهار علیهم السلام، موارد متعددی را از تلاش تبیینی می‌بینیم؛ قرآن کریم با آنکه خود بیان است و مبین، اما باز رسول خدا مکلف است تا آن را با لسان خود تبیین کند؛ و ناگزیر تبیین انبیا و اولیا به مذاق اهل باطل خوش نیامده و لذا گاهی جان شریف خود را در راه تبیین، در طبق اخلاص نهادند و گاهی رنجه‌ها و شکنجه‌ها و زندان‌ها را در این مسیر، به جان خریدند. پیروان و یاران صادق ایشان نیز یکی از اولویتهای خود را تبیین قرار دادند.

در فرهنگ اسلامی و دینی، هر عملی که در مواجهه با دشمن و با تحمل سختی و مشقت و با تلاش و کوشش انجام گیرد، جهاد نام دارد و اجر فراوانی برای آن ذکر شده است؛ البته برخی از مصادیق جهاد واجب بوده و در صورت کوتاهی در انجام آن مجازات اخروی و بعضاً دنیوی بر آن بار می‌گردد؛ جهاد می‌تواند جنگ رودررو یا جنگ اقتصادی یا فرهنگی و... باشد؛ رهبر انقلاب با بهره‌گیری از این مفهوم دینی، تعبیر «جهاد تبیین» را به کار برده‌اند.

اهمیت جهاد تبیین

«... عرصه‌ی چهارم در خصوص توجّه امام به مردم عبارت است از لزوم آگاه سازی دائمی مردم! خود امام در سنین بالای عمر، از هر فرصتی استفاده کرد برای اینکه حقایق را برای مردم بیان کند...»

... در دستگاههای تبلیغاتی جهانی، نقش تحریف و گمراه سازی، نقش فوق‌العاده خطرناکی است که امام به آن توجه داشت؛ وسایل ارتباطی فکری نامطمئن و وابسته به دشمنان کشور و ملت، امام را وادار می‌کرد که هم خود او بطور دائم در موضوع تبیین و ارشاد و هدایت مردم قرار گیرد، و هم به دیگران دائماً توصیه کند که حقایق را به مردم بگویند و افکار آنها را نسبت به حقایقی که دشمن سعی می‌کند آنها را مکتوم نگه دارند، آشنا کنند؛ اینکه ما دائماً به صاحبان بیان و قلم و تربیون‌های مختلف توصیه میکنیم که هدف و همت خود را بر تبیین صحیح حقایق قرار دهند بر این است...» (بیانات رهبر معظم انقلاب در دوازدهمین سالگرد رحلت امام ۸۰/۳/۱۴)

آنچه در گام دوم انقلاب باید اتفاق بیفتند اولاً شناختن و جدی گرفتن داشته‌های خود[است]؛ داشته‌های خودمان را بایستی بشناسیم و آنها را جدی بگیریم؛

... ثانیاً آفت‌ها را بشناسیم، فسادها را بشناسیم، راههای رخنه‌ی دشمن را بشناسیم و در مقابل آنها به طور جدی ایستادگی کنیم؛

امروز گام دوم انقلاب این است: شناختن ظرفیت‌ها و مزیتها و استفاده از آنها و شناختن فسادها و رسانه‌ها و کمبودها و مشکل‌ها و سینه سپر کردن برای حل آنها. به این توجه کنید که غرب و آمریکا به این نتیجه رسیده‌اند که اگر ملت ایران یک چیزی را اراده کند حتماً به دست خواهد آورد؛ به این نتیجه رسیده‌اند که با اراده ملی، ملت ایران نمی‌شود

مبارزه کرد؛ اگر ملت ایران اراده کردند، و مانع تراشی و سنگ اندازی فایده‌ای نخواهد کرد. چه کار می‌کنند؟ به این نتیجه رسیده‌اند که بایستی کاری کنند که ملت ایران اراده نکند اراده‌اش ضعیف بشود؛ در فکر این هستند. (بیانات رهبر معظم انقلاب در اجتماع زائران حرم مطهر رضوی ۹۸/۱/۱)

آثار و ثمرات تبیین

- ایجاد گفتمان با هدف ایجاد فکر و مطالبه عمومی
- حفظ زنجیره توأسی به حق
- عملیاتی شدن معارف
- حفظ حضور مردم در صحنه
- از بین رفتن مشکلات

الزامات جهاد تبیین

هم راستایی با نقشه کلان حرکت انقلاب؛ توکل بر خدا و تکیه بر سنت‌های الهی؛ تقویت ایمان و معنویت در خود؛ رعایت اخلاق؛ رعایت اولویت‌ها و اصلی فرعی کردن؛ رعایت قانون؛ تحقیق برای فهمیدن مطلب؛ تمیز دادن تبیین از تبیین‌نما؛ توأم بودن تبیین با عمل؛ بهنگام بودن؛ استقامت و بصیرت؛ مداومت در تکرار؛ رویکرد عمل‌گرایانه و توصیه‌مدارانه؛ علمی، منطقی، بدون اغراق و با زبان خوش؛ توجه ویژه به فضای مجازی؛ شجاعت؛ بدون مصلحت‌اندیشی؛ به دور از هیاهو و جنجال؛ به دور از فتنه‌انگیزی و بدون تعارف؛ پرهیز از سیاه‌نمایی؛ نوآوری، هنرمندانه بودن؛ بهره‌گیری از عاطفه؛ بهره‌گیری از معارف اندیشمندان انقلاب اسلامی

روش‌ها و انحاء

- مراجعه به مخاطب
- استفاده از راههای غیر مستقیم
- تشکیل اجتماعات
- تشکیل هیئت‌های اندیشه‌ورز
- حلقه‌های معرفتی
- استفاده از محصولات چند رسانه‌ای و مجازی

برخی موضوعات نیازمند تبیین

اعتقادات بنیادین؛ مبانی ارزشی و تقویت قانون اساسی؛ حاکمیت دین؛ جمهوری اسلامی؛ حضرت امام و خط امام؛ اندیشه مقاومت؛ جهاد کبیر؛ مذاکره با آمریکا و منطق استکبارستیزی؛ هویت ملی؛ اقتصاد مقاومتی؛ اهداف و آرمان‌های انقلاب؛ دستاوردهای انقلاب؛ خط میانه انقلابی‌گری؛ واقعیت‌هایی کشور منطقه و نظام سلطه؛ پیشرفت؛ سبک زندگی ایرانی اسلامی؛ حقوق زن؛ خانواده و تکثیر نسل؛ حجاب؛ اتحاد و پرهیز از اختلاف؛ موانع پیشروی انقلاب؛ دشمن و نقشه‌هایش؛ نفوذ؛ مرحله‌ای که در آن هستیم؛ نماز؛ ایام الله؛ ایثارگری آحاد ملت در دوران دفاع مقدس؛ سیره شهید؛ ارزش کار و کارگر؛ وجدان کاری و انضباط اجتماعی؛ سند تحول آموزش و پرورش؛ تاریخ معاصر و مشروطه؛ ضرورت تکیه و توان داخلی برای حل مشکلات

وظیفه سنگین ائمه جماعات

تصوّر بنده این است که یکی از کارهای اساسی عبارت است از امامت مسجد، این یک کار مهم است به عنوان کار حاشیه نباید به آن نگاه کرد اینکه ما به کارهای روزانه مان، به مشاغل گوناگون مان برسیم بعد سر ظهر یا مغرب با عجله تمام در ترافیک و مانند اینها خودمان را برسانیم نیم ساعت سه ربع از وقت دیر شده باشد برویم آنجا بایستیم به نماز، این کم گذاشتن در حق مسجد است. این را باید یک شغل مهم و اساسی به حساب آورد. عرض نمی کنیم که وقتی امام جماعت شدیم از همه کارهای دیگر دست برداریم، نه؛ می تواند انسان به قدر ظرفیت خود به کارهای دیگر علمی یا غیر علمی بپردازد، لکن حق مسجد باید اداء بشود. از قبل از وقت شروع نماز انسان برود مسجد با طمأنینه، با سکون نفس آماده ی نماز بشود، نماز را با کیفیت خوب بخواند، بعد اگر برنامه حرف زدن دارد، برگردد طرف مردم و با مردم حرف بزند، برای مردم تبیین کند؛ برنامه های گوناگونی که در مساجد بحمدالله شماها داری زمان ما، آن زمانی که بنده مثلاً در مشهد امامت جماعت می کردم و مسجد می رفتم، خیلی کارها معمول نبود، بلد نبودند یا بلد نبودیم این کارها را. هر کاری می کردیم، نو به حساب می آمد. امروز بحمدالله این کارها رایج است. این که بین دو نماز یا بعد از نماز، امام جماعت بایستد یا برود منبر با مردم حرف بزند یا اینکه مثلاً فرض کنید تخته سیاه در مسجد ببرند حدیث بنویسند، برای مردم تبیین کنند یا بنشینند با جوان‌های مسجد حلقه معرفتی تشکیل بدهند تبیین کنند، سوالاتشان را بشنوند، این کارها حالا آنطور که انسان احساس می کند از گزارش‌ها و از حرف‌ها رایج است آن زمان رایج نبود. آن زمان ائمه ی جماعت عمدتاً به این اکتفا می کردند که بروند نماز را بخوانند و از مسجد بیرون بیایند. حالا یکی دو مسئله شرعی هم جواب بدهند و سوالی بشود یا نشود بیش از این نبود اما امروز بحمدالله این چیزها رایج است و باید روز به روز این را کیفیت داد. (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار ائمه جماعات مساجد تهران ۹۵/۵/۳۱)

مسجد مهمترین و عالی ترین کانون الهی در جهت رشد و بالندگی و شکوفایی معنوی، علمی، فرهنگی، اجتماعی، خانوادگی، هنری، و اقتصادی مسلمانان در اعصار مختلف بوده و هست خواهد بود. این مکان‌های مقدس گذشته از نقش مهمی که در عبودیت و بندگی خداوند داشته است، اسباب عزتمندی و توانمندی مسلمین در زمینه‌های مختلف علمی، آموزش، تربیتی و خانوادگی و ... را ایفا نموده است. شایان ذکر است اگر جامعه اسلامی خواستار نظام خانوادگی مطلوب و سرشار از معنویت و اخلاق بوده و به دنبال تحکیم بنیان خانواده و شکوفایی و پویایی آن است، می‌بایستی به این کانونهای مقدس و بوستان‌های الهی و بهشتی که در طول تاریخ کانون‌های بیداری و معرفت و بصیرت اسلامی نیز بوده، بیشتر توجه نمایند و ارتباط با مساجد که دارای فواید ارزنده‌ای می‌باشد و از اسباب عمده وحدت در نظام خانوادگی و اجتماعی بوده را حفظ نمایند تا قله‌های رفیع سعادت‌مندی و پیشرفت توأم با افتخار را در جهان بپیمایند و از هر جهت الگویی برای جهانیان باشند.

خانواده و در این بین، خاصه مادران به عنوان اولین و با دوام ترین عوامل رشد شخصیت فرزندان بوده و مسجد نیز به عنوان مهم ترین پایگاه عبادی و اجتماعی اسلام با کارکردهای مخصوص به خود، می‌تواند در صورت تعامل و ایفای نقش سازنده‌اش، بهترین و سالم ترین اثرگذاری را بر روی کودکان، نوجوانان و جوانان داشته باشد. از دیدگاه آموزه های اسلامی فرزند به عنوان امانت در دست خانواده‌ها بوده و از این رو آنها وظیفه دارند تا فرزندانشان را دینی، اخلاقی و مودب تربیت نمایند. در این رابطه نقش مادران از دیدگاه بزرگان دینی و روانشناسی دارای اهمیت بیشتری می‌باشد و از طرفی چون وظیفه تربیت بسیار سخت و سنگین می‌باشد، والدین می‌توانند با یاری خواستن از مساجد که به عنوان پایگاه‌های تربیتی و اخلاقی شناخته می‌شوند در ایفای وظیفه خود بهتر عمل نمایند. البته مساجد نیز باید در سطح مسجد طراز اسلامی با کارکردهای مختلف تربیتی، آموزشی، تبلیغی، عبادی و... باشد تا در سطح کامل تری بتواند با خانواده‌ها در ایفای این مهم تعامل برقرار نماید.

➤ آثار و برکات «ارتباط با مسجد» و نقش آن در تحکیم و تعالی بنیان خانواده

مسجد کانون آرامش بخش و بازتاب آن در خانواده ی اهل مسجد

با حضور والدین و فرزندان در مسجد و اقامه ی نماز یا شرکت در جلسات و مناسبت های دینی، سخنرانی، عزاداری و اعیاد اسلامی که معمولاً در مساجد برپا می گردد، روحیه نشاط و آرامش و شادابی در خانواده اهل مسجد مهیا می گردد. زیرا مسجد خانه ی خداست و قرارگاهی است که با نام و یاد خدا آرامش بر قلوب و اهل خانواده حاکم می گردد.

مسجد الهام بخش نظم و انضباط در زندگی خانوادگی

نمازی که به انسان توصیه شده که در اوقاتی معین بویژه همراه با جماعت و حضور در مسجد اقامه گردد، انسان را وقت شناس و منظم می نماید. پرواضح است حضور خانواده اهل مسجد در خانه ی خدا ضمن ثواب و پاداش فراوان که از ناحیه ی حق تعالی به آنان عنایت می گردد. زمینه نظم و وقت شناسی در زندگی را نیز به آنان می آموزد.

مهیا ساختن خانواده اهل مسجد در جهت اعتلای شناخت و معرفت نسبت به دین و دستورات دینی

برای رسیدن به تکامل، نخستین گام کسب «معرفت و بصیرت» یعنی نورانیت دل و دیده است. شناخت و معرفتی که از یک سو به فهم و مقام والای پروردگار و از دوم سو شناخت دین برگزیده ی آن یعنی اسلام و از سوم سو شناخت نسبت به دستورات ارزنده ی آن بینجامد سرمنشاء این معرفت رسیدن به کمال یعنی قرب الی الله است که بخش عمده ای از آن را می توان در مسجد و اقامه ی نماز جماعت یافت.

مسجد کانون ایمان و عبودیت علم و دانش و معارف قرآنی و بازتاب آن در زندگی خانوادگی

خانواده اهل مسجد با حضور در خانه ی خدا در تلاشند که زمینه ی ایمان کامل و دانش اندوزی را در خود مهیا گردانند. بنظر می رسد یکی از اهداف نبی مکرم اسلام(ص) درباره مسجد این بود که به مردم تفهیم نمایند که علم و ایمان با یکدیگر توأم است یعنی هر کجا مسجد بنا شد، آنجا کانون تعلیم و تربیت و علم و دانش نیز می باشد.

مسجد عامل بازدارنده خانواده از انحرافات

خانواده اهل مسجد با حضور در خانه ی خدا و اقامه نماز نیرو و جان تازه ای می گیرند و خود را پیوسته در محضر خداوند می بینند و از اینکه در محضر الهی معصیت نمایند، شرمسار می گردند. در واقع انس با مسجد عامل بازدارنده از انحرافات است. رسول خدا (ص) در این راستا فرمود: «کسی که با مسجد انس گیرد خدای تعالی نیز با او انس گیرد» (عزیزی فضایل و آثار مسجد ص ۵۰ به نقل از کنز العمال ج ۷ ص ۶۴۹)

مسجد و پیامدهای آن در استقامت و صبر در کانون خانواده

خانواده ی اهل مسجد که انس حضور در مسجد، تمامی وجودشان را مملو از عشق به خدا نموده از صبر و نماز در زندگی کمک می گیرند و در مقابل تند بادهای مختلف و شبیخون های فرهنگی خود را نباخته و همواره و با ثبات قدم در صراط مستقیم به حرکت خود ادامه می دهند و از دشمنان خدا و حضرات معصومین (علیهم السلام) و مغرضان هراسی به خود راه نمی دهند.

مسجد و امنیت خانوادگی و اجتماعی

یکی از آثار و برکات عمده ی نماز «دوری از زشتی ها و منکرات» است که خداوند در سوره ی عنکبوت آیه ی ۴۵ به آن اشاره نموده است. بدیهی است خانواده ای که پیوسته در مسجد رفت و آمد دارد و از برکات آن بهره مند شدند، خداوند را حاضر و ناظر اعمال خود می دانند و پیوسته اهل مراقبه از خویشان بوده و به محاسبه ی نفس خود می پردازند. از این رو جامعه از خانواده اهل مسجد و بطور کلی از مسجدیها نوعی امنیت خاطر احساس می کند و اعتماد به آنان نسبت به بقیه افراد جامعه بیشتر است.

مسجد و گسترش عواطف انسانی در کانون خانواده

حضور خانواده اهل مسجد، در بیت الله، زمینه را برای آراسته شدن به صفات زیبایی الهی فراهم می کند. زیرا خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد. (ان الله جمیل و یحب الجمال) (نهج الفصاحه، حدیث شماره ۱۸۸ ص ۱۷۲) در واقع با حضور در مسجد عواطف سرشار انسانی و صفات پسندیده الهی در وجود انسان رشد نموده و کانون خانواده محل آرامش و صداقت، صمیمیت، مهرورزی، عفو و گذشت، تعاون و همکاری می گردد و زمینه را برای شکوفایی استعدادها و نبوغ و خلاقیت و نوآوری فراهم می نماید.

مسجد کانون حیا، غیرت، حجاب، و بازتاب آن در خانواده ی اهل مسجد

با حضورمان در مسجد و احترام خاصی که برای این جایگاه مقدس قائلیم، پیوسته در مراقبه هستیم که نکند از ما خطایی سرزند، سخن بیهوده ای یا حرکت ناشایستی از ما بروز کند این مراقبت به نوعی زمینه را برای حیای از خداوند در ما فراهم می کند. وسعت این حیا در زمینه های دیگر زندگی بویژه «حیا در خانواده» را نیز به ارمغان می آورد.

مسجد و تکامل خانواده

نماز این توانمندی را دارد که بخاطر پشتوانه عظیم معارف اسلامی از انسان های عادی نمونه های فضیلت، تقوا و شیفتگان کرامت انسانی و ره یافتگان به شاخه طوبی تربیت نماید. (سعید تهرانی، فروغ نیایش، ص ۱۰۸)

خانواده ی اهل مسجد و برخورداری از انواع فضایل و کمالات

با حضور در خانه ی خدا و انس با مسجد و نماز انواع فضایل و کمالات برای خانواده ی اهل مسجد مهیا می گردد که نتایج ارزنده ی آن علاوه بر کانون خانواده در جامعه نیز بروز می یابد.

➤ اقدامات پیشنهادی و قابل انجام در سطح مساجد در موضوع خانواده

۱. سخنرانی با موضوع سبک زندگی اسلامی و بیان ویژگی‌های آن
۲. برگزاری کارگاه‌های آموزشی با موضوع مدیریت خانواده، اصلاح روابط بین اعضای خانواده و سبک زندگی اسلامی
۳. حضور در مراسمات شادی و غم خانواده‌های محله مسجد جهت برقراری ارتباط با آنان و جذب به مسجد
۴. برنامه‌ریزی کوهپیمایی و پیاده‌روی خانوادگی اهل مسجد جهت ایجاد انس و الفت
۵. طراحی و اجرای اردوها و زیارت‌های گروهی کم هزینه خانوادگی به ویژه برای اقشار کم درآمد
۶. برگزاری جلسات هم‌اندیشی در مسجد و دعوت از خانواده‌ها جهت بیان تجارب خود در زمینه سبک زندگی، مدیریت مصرف و..
۷. معرفی هفتگی کتاب با موضوعات مرتبط جهت تحکیم خانواده
۸. برگزاری جلسات مشاوره‌ی خانواده و حل اختلافات خانوادگی به طور مستمر
۹. تأسیس کانون مداخله در بحران طلاق در مسجد جهت ارائه مشاوره‌های لازم و جلوگیری از بروز طلاق
۱۰. ارسال دعوت نامه مکتوب به خانواده‌ها برای حضور در نماز جماعت یا مراسمات مذهبی و عزاداری‌ها
۱۱. برگزاری همایش خانه و مسجد و تقدیر از خانواده‌های شرکت کننده در نماز جماعت
۱۲. مصاحبه با خانواده‌های موفق مسجدی و چاپ و توزیع در قالب مجلات و...
۱۳. حضور امام جماعت و افراد برجسته و موجه مسجد به صورت دوره‌ای در منازل همسایگان مسجد و احوالپرسی و رسیدگی به مشکلات آنان
۱۴. آشنا کردن خانواده‌ها با عواقب طلاق و آسیب‌های ناشی از آن برای فرزندان و زوجین
۱۵. تشکیل کارگروهی جهت رسیدگی به مشکلات خانواده‌ها
۱۶. استفاده از ظرفیت فضاهای مجازی در آموزش خانواده‌ها
۱۷. اهداء محصولات فرهنگی و آموزشی به خانواده‌های مسجدی
۱۸. تشکیل کارگروهی جهت بررسی علل طلاق خانواده‌های محله مسجد و راه‌های مقابله با آن

طرح یک دغدغه‌ی مقام معظم رهبری^{مدظله}

"یک نکته‌ای که بنده بارها این راعرض کرده‌ام، این است که **مسجد بایستی برقرار** باشد؛ که حالا خب [باتوجه به] آمارهایی که بیان کردند، بحمدالله تاحدودی گویا این جور شده، تحقق پیدا کرده لکن باید کامل بشود. وقت نماز، مسجد باید باز باشد. هر سه وقت در مسجد باید نماز جماعت برگزار بشود؛ بنا را بر این باید گذاشت. حالا ممکن است بنده مثلاً فرض کنید توانایی ندارم که هر سه وقت بروم، خب یک نفر دیگر را حتماً آنجا بگذارم که سه وقت در این مسجد نماز اقامه بشود. و در مسجد از پیش از ظهر که باز می‌کنند برای نماز ظهر و عصر، تا شب بعد از نماز عشا باز باشد؛ این جور نباشد که در مسجد را ببندند. بنده شنیدم بعضی‌ها می‌گفتند «عصری وارد تهران شدیم، نماز ظهر و عصر می‌خواستیم بخوانیم، در هر مسجدی رفتیم بسته بود»؛ البته مال چند سال پیش است؛ نه، مسجد باید باز باشد."

فرمایشات رهبر معظم انقلاب در دیدار با ائمه جماعات مساجد استان تهران ۱۳۹۵/۵/۳۱

برنامه‌های پیشنهادی

۱. برنامه‌ریزی و طراحی راهکارهای مناسب برای اداره مسجد توسط خود مردم و اهالی محل. مردمی بودن مسجد لازمه مسجد برقرار است
۲. باز بودن درب مسجد از بعد از اذان و نماز جماعت صبح تا طلوع آفتاب، بعد از اذان و نماز جماعت ظهر و عصر تا غروب آفتاب و تا ساعتی بعد از اذان و نماز جماعت مغرب و عشا
۳. برگزاری جلسه‌ی توجیهی با هیئت امناء، خادم مسجد و سایر دست اندرکاران مسجد جهت تبیین اهمیت اقامه‌ی نماز جماعت در سه وعده (به ویژه نماز جماعت صبح) و باز بودن درب مسجد در ساعات میانی روز
۴. پیشنهاد می‌شود در غیر از زمان اقامه نماز جماعت، برای جلوگیری از اتلاف انرژی در شبستان اصلی مسجد، فضای کوچکتری از مسجد برای اقامه‌ی نماز فراهم گردد.
۵. فراخوان، جذب، آموزش و سازماندهی خادمان افتخاری در راستای تأمین نیروی انسانی کافی برای تحقق مسجد برقرار
۶. تأمین هزینه‌های مترتب بر باز بودن درب مسجد به ویژه هزینه انرژی و گرمایش و سرمایش محیطی، از طریق مدیریت درآمدهای مسجد و یا رایزنی با ارگان‌های مسئول برای جلب حمایت (شهرداری، اداره اوقاف، ستاد اقامه نماز و ...)

۷. برنامه‌ریزی و هماهنگی با نهادهای متولی برقراری امنیت به ویژه نیروی انتظامی و همچنین استفاده از ظرفیت پایگاه بسیج جهت تأمین امنیت نمازگزاران در ساعات باز بودن درب مسجد و به خصوص در هنگام نماز جماعت صبح

۸. طراحی کارت دعوت و دعوت از همسایگان مسجد برای حضور در نماز جماعت و مشارکت در برنامه‌های مسجد
۹. تقدیر از نوجوانان و جوانانی که به صورت مستمر در نماز جماعت (به ویژه نماز جماعت صبح) شرکت می‌کنند، در جمع نمازگزاران

۱۰. تولید محتوای اثرگذار (برو شور، کتابچه و...) با موضوع اهمیت و فضائل اقامه نماز جماعت در مسجد (بوئژه اقامه نماز جماعت صبح)

۱۱. نصب طرح‌های گرافیکی مخصوص روایات اقامه نماز جماعت صبح

۱۲. خطابه با موضوع فضائل سحرخیزی و عبادت در بین الطلوعین و فضائل اقامه نماز جماعت صبح

۱۳. تدارک پذیرایی بعد از نماز صبح حتی المقدور تدارک صبحانه مختصر یا چای و...

۱۴. ورزش صبحگاهی اهالی مسجد بعد از اقامه‌ی نماز جماعت صبح

۱۵. مناجات خوانی یا قرائت زیارت عاشورا بعد از اقامه‌ی نماز جماعت صبح

۱۶. کوهنوردی دسته جمعی و یا پیاده‌روی خانوادگی اهالی مسجد در روز جمعه بعد از اقامه‌ی نماز جماعت صبح و دعای ندبه

۱۷. مراعات حال همسایه‌های مسجد در پخش اذان صبح (عدم پخش قرآن قبل از اذان و دعاها بعد از اذان)

۱۸. استفاده از طلبه‌های ساکن محله مسجد جهت امامت نماز جماعت صبح (در صورت عدم توانایی حضور امام جماعت راتب)

۱۹. تهیه لیستی از اعضای داوطلب جهت تماس گرفتن و بیدار کردن آنها برای حضور در نماز جماعت صبح

رهبر معظم انقلاب، در چند سال اخیر، سال جدید را با عناوین اقتصادی معنون فرموده‌اند تا گامی در راستای حمایت از اقتصاد ملی و در جهت رشد و شکوفایی اقتصاد کشور برداشته شود. ایشان همچنین در اواخر سال ۱۳۹۲ سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی» را ابلاغ نموده تا با اجرای این سیاست‌ها، زمینه‌های مقاوم سازی اقتصاد کشور در مقابل تکانه‌ها و شوک‌های وارده به اقتصاد کشور را فراهم شود. رهبر انقلاب در آغاز سال ۱۴۰۰، «تولید، پشتیبانی‌ها و مانع‌زدایی‌ها» را به عنوان شعار سال برگزیدند که قطعاً تحقق این شعار نقش تعیین‌کننده‌ای در موفقیت اقتصاد مقاومتی دارد. اما رسیدن به این مهم عزمی ملی و اراده‌ای همگانی می‌طلبد و هر یک از افراد جامعه باید در این مسیر نقش آفرینی کنند.

همانطور که مقام معظم رهبری در پیام نوروزی سال‌های گذشته در خصوص حمایت از کالای ایرانی فرمودند، «این فقط مربوط به مسئولین نیست؛ احاد ملت همه می‌توانند در این زمینه کمک کنند و به معنای واقعی کلمه وارد میدان بشوند.» بنابراین مساجد به عنوان مجموعه‌ای که حضور اقشار مختلف را در خود دارد، می‌توانند بستری برای فرهنگ سازی در حوزه ی اقتصادی باشند و در عمل و گفتار مردم را تشویق و ترغیب به مصرف کالای داخلی کنند.

از جمله برنامه‌هایی که می‌تواند در دستور کار مسجد قرار بگیرد :

گفتمان سازی

گفتمان‌سازی با برنامه ریزی و اجرای یک سری برنامه های منظم باید صورت بگیرد که مهمترین آن تکرار و یادآوری است. البته به نکته باید توجه داشت که این تکرار نباید ملال آور باشد. به شکلی که می‌توان با ایجاد تنوع در شیوه های ارائه ی مطلب و همچنین استفاده از روش های غیر مستقیم، از بروز این آسیب جلوگیری کرد.

آموزش و توجیه نمازگزاران مسجد و به خصوص فعالان تشکل های مسجدی، با برگزاری جلساتی درباره مورد لزوم حمایت از کالای ایرانی و دعوت از اساتید مجرب

همچنین بازخوانی فرمایشات مقام معظم رهبری در این مورد و واکاوی بیانات ایشان برای درک بهتر موضوع باید سرلوحه کار امام محترم جماعت و فعالان مسجدی قرار بگیرد.

فرهنگ سازی مصرف کالای داخلی با دو محور اصلاح الگوی مصرف و استفاده از تولید داخلی

- می‌توان با استفاده از پوستره‌های طراحی شده و موجود، محتوایی آماده کرد و در مکان‌های عمومی پر رفت و آمد محله مثل مسجد، صف‌های نانوايي، شیشه‌ی مغازه‌های پر رفت و آمد و... نصب کرد.

- می‌توان یک سری از افراد مؤثر بر فرهنگ عمومی مثلاً ائمه‌ی جماعت، مداح‌ها، اساتید دانشگاه ها، معلمان و... را برای تذکر دادن مطلب توجیه کرد.
- کالاهای صهیونیستی متهمان ردیف اول برای اخراج از کشور هستند. که در چنین شرایطی دست گذاشتن روی آن‌ها مؤثرتر است. با معرفی لیستی معتبر از کالاهای صهیونیستی آگاه‌سازی نماید.
- تقدیر از ادارات و کسبه‌ی استفاده‌کننده از محصولات خوب داخلی، در مسجد و پارچه زدن در محل و... که مثلاً می‌تواند با مراجعه‌ی عمومی برای خرید، گل دادن دسته جمعی، نصب بنر یا پرده تقدیر و... صورت بپذیرد.
- برگزاری مسابقه‌ی ابتکارات در ترویج استفاده از کالای ایرانی در خانواده‌ها و کسبه (برای درگیر کردن مدارس می‌توان با صحبت با مدیر مدرسه یا امور تربیتی و بسیج مدرسه و... بخشی از این کار را به صورت مسابقه‌ی ایده در مدارس برگزار کرد).
- انجام حرکت‌های مشابه فرهنگ‌سازی مصرف تولید داخل که در بالا ذکر شد به جهت ترویج فرهنگ صرفه جویی
- ایراد سخنرانی در مسجد در خصوص هدایای سفرهای زیارتی و ترغیب نمازگزاران به تهیه سوغات سفرهای خارجی از داخل کشور از قبل از مسافرت. حتی می‌توان با فروشگاه‌هایی که اجناس ایرانی عرضه می‌کند برای این موضوع هماهنگ کرد و تخفیفاتی برای اهالی مسجد در نظر گرفت.

بسترسازی برای تولید، توزیع و یا معرفی کالا و محصول ایرانی

- تقویت مراکز تولیدی مانند قالی‌بافی، شیرینی‌پزی، تولیدی لباس، پرورش قارچ و دیگر طرح‌های کشاورزی یا دامی که نقش مهمی در ایجاد اشتغال و تولید داخلی داشته است، از سوی مسئولین مسجد
- شناسایی ظرفیت‌های محله و منطقه و برنامه‌ریزی برای استفاده حداکثری از منابع موجود برای رونق کسب و کار اهل محل و کمک به معیشت مردم
- مستندسازی و انتشار تجربیات موفق تولیدی و یا توزیعی از سوی مساجدی که در گذشته به این امور مبادرت داشته‌اند.
- تمام مساجد، تولیدکنندگان کالای ایرانی را در مساجد خود دعوت نموده، و از آنها درخواست شود، روند رشد تولید خود را برای مردم تشریح نمایند.
- برگزاری نمایشگاه از آثار و تولیدات کارآفرینان محله و منطقه و تجلیل از نخبگان کارآفرین در مسجد و در جمع نمازگزاران
- یک قسمت از تابلو اعلانات مسجد را اختصاص بدهید به معرفی کالاهای ایرانی و یا سایت‌هایی که کالاهای ایرانی را معرفی می‌کنند (مثل www.tolidemelli.com)

- برگزاری کارگاه و جلسات سخنرانی و هم‌اندیشی با دعوت از اساتید مجرب حوزه کارآفرینی
- مساجدی هستند که فقط چای ایرانی می‌خرند؛ شما هم به جمع آن‌ها بپیوندید. نذورات خارجی را هم نپذیرید.
- هدایای مسابقات مختلف متأسفانه خیلی وقت‌ها از تولیدات خارجی انتخاب می‌شود. برای کنترل این مساله تدبیر کنید. ایرانی بودن هدیه خودش باید تبلیغ بشود.

فرهنگ‌سازی اقتصاد مقاومتی

- ایجاد روحیه امید و طرد یأس و ناامیدی و بدبینی. هم‌چنین باید مردم را توجه داد که همه‌ی مشکلات ما به تحریم و غرب برنمی‌گردد و بخشی از مسائل با مدیریت صحیح در داخل کشور قابل حل است.
- پخش فیلم و برگزاری سخنرانی با موضوع ضرورت مقاومت در مسجد و پارک و... (در خصوص تهیه فیلم‌های مناسب و دعوت از سخنران می‌توان از کارشناسان معاونت فرهنگی مرکز کمک گرفت)
- برگزاری نمایشگاه پوستر و عکس ما می‌توانیم بر اساس محتوای موجود در فضای وب
- پی‌گیری جملات مسئولین کشورهای متخاصم (اسرائیل و آمریکا و اروپا) و همین‌طور کشورهای دوست در مورد مقاومت مردم ایران و اثر نداشتن تحریم‌ها و نصب آن‌ها در مکان‌های عمومی
- فرستادن پیامک به مردم محله با شعر، جملات مفهومی مربوط به حمایت از کالای ایرانی، مقاومت مردم، اعلام دست‌آوردهای کشور و....

در راستای نقش آفرینی مساجد در نیل به رونق تولید در کشور، پویش « #کالای_ایرانی_میخریم » با عزم ملی در خرید محصولات و خدمات ایرانی و با مشارکت حداکثری اهالی مساجد در جهت رونق تولید اجرایی میشود. مرکز رسیدگی به امور مساجد در سال های اخیر در سطح ستاد با برنامه ریزی برای اجرای دقیق این پویش اقدامات متعددی انجام داده است؛ بدیهی است که مساجد در زمینه فرهنگ سازی این مسئله نقش اساسی و مؤثری داشته و کار اصلی باید در مساجد و توسط مردم صورت پذیرد.

پویش تبلیغاتی به معنای استفاده از کانال های مختلف برای رساندن پیام تبلیغاتی است. یک پیام یکسان با شعار و قالبی مشترک از طریق رسانه ها و بسترهای مختلف، که در برخی مواقع ثابت هستند، به اشتراک گذاشته می شود. این تبلیغات که به اشکال مختلف تولید می شوند، در یک زمان مشخص و به صورت هماهنگ اما از روش های گوناگونی با مخاطب ارتباط برقرار می نمایند. چهارچوب زمانی عرضه پویش های تبلیغاتی ثابت بوده و از قبل مشخص می شود.

یک پویش می تواند اهدافی از قبیل **اهداف** ذیل را دنبال کند:

- اطلاع رسانی و آگاهی بخشی به مردم در مورد موضوع پویش
- اقناع مخاطبان برای همراهی و همکاری
- ارائه راهکار و آسان سازی حضور مردم در تحقق اهداف پویش (شرکت در یک فعالیت اجتماعی یا مشارکت اقتصادی)

مراحل اجرای پویش در مسجد

۱. اجرای ویژه برنامه مربوط به شعار سال و اهمیت آن در اولین شب دهه تکریم و تعظیم
۲. تشکیل تیم مطالعاتی و تهیه محتواهای لازم
۳. طراحی تراکت و بروشورهای تبلیغاتی
۴. ارسال پیامک های فرهنگ ساز با محتوای تبلیغی و ترویجی از طریق سامانه پیامکی مسجد
۵. تهیه و تدوین محتواهای لازم برای ارائه در تابلو اعلانات مسجد
۶. تهیه محتواهای مناسب و اثرگذار برای پخش از سیستم های صوتی و تصویری مسجد
۷. استفاده از ظرفیت شبکه های اجتماعی (گروه یا کانال مسجد در شبکه های پیام رسان داخلی)
۸. دعوت از سخنران ها و صاحب نظران برای ارائه دیدگاه های تخصصی به مردم
۹. دعوت از تولیدکنندگان داخلی برای شرکت در پویش و ارائه تجربیات موفق
۱۰. چاپ تراکت با نوشته #کالای_ایرانی_می خریم و گرفتن عکس از افراد با در دست داشتن آن
۱۱. چاپ بنر با نوشته #کالای_ایرانی_می خریم و گرفتن عکس از نمازگزاران با زمینه این بنر به صورت فردی و جمعی
۱۲. راه اندازی مسابقه بهترین عکس با شعار #کالای_ایرانی_می خریم و برپایی نمایشگاه عکس از بهترین عکس ها

۱. سلام همسایه

“هم‌سایه” و هم‌سایگان شایسته در احادیث دینی، حقیقتاً مرواریدهایی در شهر اسلامی هستند که به موجب آنها شهرها برکت یافته و آبادان می‌گردند. چنانچه پیامبر اکرم(ص) می‌فرماید: خوش همسایگی، شهرها را آباد و عمرها را زیاد می‌کند (الکافی، ج ۴، ص ۴۹۱).

یکی از مکان‌هایی که در آن همسایه بسیار مورد سفارش است و از سویی همسایه را سفارش نموده‌اند که نسبت به آن مکان موظف و مسئول باشد، مساجد است. این رابطه دو طرفه هم بر شایستگی همسایه مسجد می‌افزاید هم به واسطه توجه همسایه به مسجد، موجب رونق و آبادانی شهر و محله است. مسجد می‌تواند با رجوع به همسایه خود و ارسال دعوتنامه‌ای جهت حضور، در ایجاد این رابطه پیشقدم باشد؛

ایده

ارسال کارت دعوت با امضای مسجد برای اهالی محل و همسایگان مسجد.

مسئله

لزوم فعال بودن نقش مسجد در برقراری ارتباط با اهل محل و همسایگان

شرح ایده

با توجه به انفعال طبیعی انسان‌ها در برابر احسان از یک سو و با لحاظ جایگاه قدسی مسجد و تاکید بر گستره همسایگی آن با بناهای همجوار تا ۴۰ باب، مناسب به نظر می‌رسد که به منظور تلاش برای جذب حداکثری به مسجد، از کسانی که کمتر به مسجد می‌آیند (یا اصلاً نمی‌آیند) در قالب یک کارت شکیل، دعوت رسمی به عمل آید.

بایدها

۱. جدابیت، زیبایی و سادگی توأمان از الزامات این کارت است.

۲. از اشخاص موّجه و خوش نام محله و یا اقشاری که برای خانواده‌ها جذابیت دارند (مثلاً کودکان و نوجوانان) استفاده شود.

۳. پیراسته بودن ظاهر نامه‌رسان (دعوت‌کننده) از هرآنچه که برای بیننده دافعه دارد.

نبایدها

کارت دعوت حتماً به دست اشخاص برسد و از انداختن در لای درب‌ها پرهیز شود.

زینت‌ها و مستحبات

استفاده از عبارات مناسب و مهیج (ترجیحا با بار عاطفی) در تهیه محتوا و مخصوصا عنوان نامه، مثلا از عناوینی چون: “سلام همسایه” استفاده شود.

بهره‌گیری از متون دینی و تاکید بر شرافت همسایه بودن با مسجد؛

قرین گشتن نامه با یک شاخه گل؛

مقارن گشتن ابلاغ دعوت با یک مناسبت ویژه: شب جمعه، اعیاد مذهبی و...

دعوت‌کنندگان برخوردار از یک نماد خاص که افزایش‌دهنده جذابیت است استفاده کنند، مثلا اگر از کودکان استفاده می‌شود، لباس فرم یا حمایل خادمی داشته باشند.

پشتوانه نظری

الذین یبلغون رسالات الله... (احزاب ۳۹)

۲. یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لله و للرسول اذا دعاکم لما یحییکم... (انفال ۲۴)

۲. نشان مسجدی

گلدسته‌های مسجد، مناره‌ها، گنبد و صدای اذان در سه نوبت از شبانه روز، از وجود مسجد در میانه شهرها خبر می‌دهد. اما در زمانه کنونی به دلیل قدکشیدن ساختمان‌های مسکونی، شرکت‌های تجاری و بانک‌ها، جایگاه مسجد به حاشیه رانده شده و در هیاهوی صدای ماشین‌ها و صنایع، صدای اذان را ضعیف و یا اصلا نمی‌شنویم و در تکثیر بردها و تبلیغات نشان مسجد را نمی‌یابیم.

بنابراین شایسته است هیئت امنای مسجد با همکاری مسئولین دولتی برای مساجد تابلوهای راهنما و علائم هدایت‌گری طراحی و نصب کنند که عموم را به مسجد راهنمایی کند. نصب بردها و تابلوهای راهنما در کنار برنامه‌های کاربردی که اقتضای جهان رسانه‌ای امروز است می‌تواند در شاخص‌سازی مسجد در معماری شهری موثر باشد:

ایده

استفاده از پیکان و یا تابلوی ویژه جهت آدرس دهی عموم به مسجد؛ مسجد نمایی

مسئله

نمایان نبودن مساجد در برخی موارد و تحیر مومنین

شرح ایده

کم نیستند مساجدی که یا مناره ندارند و یا گلدسته‌هایشان در هیاهوی شهرسازی نوین مخفی مانده و لذا مومنین جویای مسجد در یافتن اینگونه از مساجد دچار زحمت می‌شوند. برای رفع این نقیصه می‌توان از موارد زیر بهره جست:

۱. استفاده از تابلوهایی که در ابتدای محدوده‌های شهری واقع شده و برای واردین به آن منطقه اطلاعات ضروری مساجد محل را به ترتیب نزدیکی مسافت (شامل نام مسجد، نشانی مسجد و فاصله آن تا مسجد بعدی و...) بیان می‌کند.

۲. در ابتدای هر کوچه‌ای که مسجد در آن واقع است، تابلویی مانند مورد ۱ واقع شود.

* تذکر: هرچند که در نظام اسلامی مسئول مستقیم اجرای چنین ایده‌ای نهادهای مرتبط هستند لکن در صورتی که به هر دلیل چنین امری واقع نشد، اهل محل خود می‌توانند با صرف هزینه‌ای اندک چنین ایده‌ای را عملی کنند.

۳. استفاده از تبلیغات کف پیاده رو در فواصل مناسب (مثلاً از ۱۰۰ متر قبل از مسجد)، مانند فلش‌ها یا پیکان‌های جهت‌نما که با جلب توجه بیننده نهایتاً منتهی به مسجد می‌شود.

۴. استفاده از نقاشی سه بعدی در:

الف) زمین مقابل مسجد

ب) حیاط و دیوار مسجد (مثلاً مساجدی که حوض یا باغچه ندارند می‌توانند از تاثیر شگرف این هنر بهره ببرند).

بایدها

۱. لزوم جانمایی مناسب تابلوها و فلش‌ها

۲. لزوم دقت در صحت اطلاعات مندرج بر روی تابلوها

۳. لزوم دقت در وضوح تابلوها (شب‌نما بودن، خوانا بودن خط و...)

۴. دقت در زیرپا واقع نگشتن نمادها و تصاویر مقدس (در ایده فلش‌های کف پیاده رو یا نقاشی سه بعدی روی زمین).

زینت‌ها و مستحبات

شب‌نما بودن تابلوها

مصور کردن تابلو با استفاده از تصویر یک پسر بچه و یک دختر بچه با عبا و چادر و درج عبارت: "بفرمایید مسجد" همراه با اشاره دستان ایشان به سمت مسجد.

پشتوانه نظری

مقام معظم رهبری (پیام به اجلاس ۱۹ نماز):

۱. دسترسی آسان به مسجد، نیاز ضروری مؤمنان و جوانان و نوجوانان ما است.

۲. پرداختن به آرایه‌های معنوی و ظاهری [مساجد]، وظیفه‌ی همگان است و هر کسی به اندازه توان و همت باید در آن سهیم گردد. مردم، شهرداری‌ها و دستگاه‌های دولتی هر یک در آن باید سهمی ایفاء کنند.

۳. هیئت امنای مسجد طراز اسلامی

کوچکترین جمع اجتماعی ما از محفل گرم خانواده‌ها آغاز می‌شود تا به سطح اجتماع می‌رسد و سطوح اجتماعی همچون آینده‌ای تو در تو هستند که در واقع یک الگوی واحد را به نمایش می‌گذارند. در این طرح، بزرگترها در کنار کوچکتر و کوچکترها به تبع بزرگترها ایفای نقش می‌کنند.

برای اداره هر نهاد اجتماعی به ویژه نهادهای فرهنگی چنینس اینگونه وظایف و مسئولیت‌ها از ضروری‌ترین کارهاست. بنابراین باید بگوییم مسجد امروز، تنها مسجدی متعلق به بزرگترها و سالمندان جامعه نیست بلکه همزمان نیازمند حضور جوانان و نوجوانان و مسئولیت‌پذیری ایشان هم هست:

ایده

بهسازی ترکیب هیأت امناء مسجد.

مسئله

جامع نبودن نقش‌های انسانی در ترکیب فعلی هیأت امنای بسیاری از مساجد.

شرح ایده

در ضرورت وجود هیأت امناء در مسجد تردیدی نیست، لکن از آنجا که معمولاً ترکیب هیأت امنای موجود تک صدایی (مردانه و مسن) می‌باشد و از طرفی دو قشر مهم و اثرگذار در جامعه جوانان و بانوان می‌باشند، وجود نماینده‌ای از ایشان در ترکیب هیأت امناء کاملاً بجای و مورد انتظار است.

بایدها

برابر بودن حق رأی نماینده جوانان و بانوان با تمامی اعضا

لزوم برگزاری جلسات منظم با جامعه هدف توسط این دو نماینده خاص (شنیدن حرف‌ها و دغدغه‌ها).

انعکاس کامل و امینانه نظرات به اعضای هیأت امناء

لزوم رعایت حسن برخورد و تعامل با همه اعضا

نبایدها

پرهیز از تعصب‌ورزی در اجرای کردن رای هیئت امناء

پرهیز از مشاجرات لفظی در جلسات

زینت‌ها و مستحبات

متأهل بودن نماینده بانوان

متأهل بودن نماینده جوانان

موفق بودن ایشان از حیث نقش‌های اجتماعی(علمی، خانوادگی و...).

پشتوانه نظری

شاوهرم فی الامر... (آل عمران ۱۵۹).

امرهم شوری بینهم... (شوری ۳۸) (امر در این آیات امرالناس است نه امرالله، لذا برای شناسایی این امور باید به اهل هر قوم رجوع کرد).

مقام معظم رهبری (پیام به اجلاس ۹ نماز): زمزمه‌ی محبت متولیان و مدیران و امنای مساجد، باید دل‌های پاک جوانان را مجذوب و مشتاق کند.

۴. همیار خادم

خادم مسجد؛ نشانش را که بررسی ماهی‌های سرخ، شمعدانی سرپله‌ها، کفش‌داری، ادعیه کتابخانه، مهرهای بهم ریخته جامهری، آیین‌های رنگارنگ، پرده‌ها و پنجره‌ها، جاروی قدیمی مسجد همه برایت از او خواهند گفت. همان دم که اسمش را می‌شنوی، بوی اسپند را به خوبی احساس می‌کنی و طنین گرم صدایش را همه جای خانه خدا می‌شنوی.

قدم که به بهشت مسجد بگذاری اوست که اول بار به استقبال می‌آید و تو را تا صف‌های بندگی راهنمایی می‌کند. دوشادوش امام مسجد، راهنمای زائران خداست و گاه می‌بینی اش که همبازی کودکان‌های مسجد شده است. او خادم بهشت است و امروز تو هم اگر آستین‌هایت را بالا بزنی و لباس خدمت بپوشی، همیار خادم بهشت خواهی شد:

ایده

تبیین اهمیت جایگاه خدمت به مسجد

مسئله

روشن نبودن جایگاه خادم مسجد طراز اسلامی و حدود وظایف او در مسجد

شرح ایده

یکی از معضلات مساجد، هم سنخ نبودن متقابل توان خادم (از نظر علمی، جسمی، مهارت‌های ارتباطی و...) با رسالت‌های مسجد طراز اسلامی است. برای رفع این معضل و تکریم جایگاه خدمت به مسجد می‌توان از راهکارهای زیر بهره جست:

متولیان مسجد (خصوصاً امام جماعت) با تکیه بر ثواب‌های کم‌نظیری که در متون دینی برای منصب شریف خدمت به مسجد آمده، این شأن شریف را مورد غبطه نماز گزاران قرار دهند.

از داوطلبین برای شرکت در این امر ثبت نام به عمل آید.

امام جماعت و هیأت امنا در معرفی خود به عنوان خادم افتخاری مسجد پیشگام شوند.
لیستی از نقش‌های خدمت مسجدی را عرضه و برای آن طلب نیرو کنند.

بایدها

تعریف نقش‌های ریز برای همه اقشار مسجد (کودکان، نوجوانان، بانوان و...).
لزوم رعایت هماهنگی میان نقش‌ها و خادمان افتخاری.
عرصه‌هایی که بیشتر دیده می‌شوند در اولویت خدمت رسانی قرار گیرند، مثلاً:
چینش نیروها از ابتدای مسجد همراه با خوش آمدگویی به واردین و اهدای کیسه کفش به ایشان
کمک به سالمندان ناتوان (گرفتن دست ایشان و هدایت‌شان به صندلی‌های مربوطه).
کمک به بانوان بچه به بغل در زمانی که برای برداشتن کفش‌شان خم می‌شوند.

جفت کردن کفش‌ها

واکس زدن کفش‌ها

توزیع چای و...

جارو زدن مسجد

نبایدها

بسند نه کردن خدمت به مسجد به ایام غبارروبی مساجد (دهه آخر شعبان) و توسعه کمی آن به همه زمان‌های فعالیت مسجد (مخصوصاً اوقاتی چون شب‌های جمعه).
در حاشیه نرفتن نقش خادم مسجد.

زینت‌ها و مستحبات

لزوم دعوت از بزرگان محله (شخصیت‌هایی که برخوردار از عنوان‌های اجتماعی‌اند)، برای مشارکت در این امر
استفاده از نمادهای سخت‌افزاری مناسب برای خدام افتخاری (مخصوصاً خادمان کم سن)، مواردی چون:

گل سینه

یونیفورم

حمایل

کارت قابل نصب بر روی سینه

استفاده از عناوین جذاب بر روی نمادهای مربوطه، عناوینی چون:

همیار خادم بهشت/همیار مسجد و...

پشتوانه نظری

آیاتی که به عمران مسجد توجه دارند(۱۸توبه).

روایاتی که برای انجام کوچکترین اعمال خدماتی در مسجد فضایل فراوان قائل شده‌اند(روشن کردن چراغ در مسجد، زدودن غبار از مسجد و...)

من لایحضره الفقیه، ج ۱، ثوابالاعمال ص ۲۹

۵. غمگساران مسجدی

غمگساری از غمدیدگان و مستمندان جامعه یکی از مولفه‌های مهم مومنان است که در قرآن بدان اشاره شده است. همچنین وقتی سیره عملی ائمه معصوم را می‌خوانیم، روایت‌هایی موثر خواهیم دید که در آن ائمه در نیمه‌های شب، غذا بر دوش خود نهاده و مستمندان جامعه را یاری می‌رسانند و حتی در میانه نماز خویش هم، از آن چشم‌پوشیده‌اند.

اولین صندوق امداد را جوانان مسجد جلیلی تهران بنیان گذاشتند. همین ایده بعدها در فرمان امام خمینی(رحمه‌الله) برای تشکیل صندوق کمیته امداد برای همه نیازمندان تبلور یافت و جنبه‌ای سراسری و ملی یافت. تشکیل کمیته امداد که خود بتواند از این صندوق و خیرین آن حمایت کرده و آن را ساماندهی کند از ضروریات و نشانه‌های یک مسجد فعال است:

ایده

تشکیل کمیته امداد "غمگساران مسجدی" در مسجد

مسئله

نامناسب بودن وضعیت ارتباط نیازمندان با مسجد؛ از ابراز نیاز گرفته تا مراحل رسیدگی به نیاز

شرح ایده

نه در اهمیت غمگساری تردیدی هست و نه ناشایست بودن وضعیت فعلی ابراز فقر که در بسیاری از مساجد شاهد آن هستیم قابل چشم‌پوشی است. لذا با توجه به کراهت شدید تکدی‌گری، شایسته است که مساجد برای هدفمند ساختن کمک‌های مردمی و هدایت آن به سمت نیازمندان واقعی، ساز و کار ویژه‌ای جهت این امر داشته باشند. لذا پیشنهاد می‌شود که:

نخست متولیان مسجد (مخصوصا امام جماعت) بر اهمیت امداد به مومنان و دستگیری از ایشان تاکید کنند.(لااقل یک سخنرانی مهیج در این زمینه انجام شود).

بر ناپسند بودن گداپرووری تاکید شود.

کمیته‌ای جهت شناسایی مستمندان، جمع کمک‌ها و رساندن صدقات به نحو شایسته به ایشان تشکیل شود.

بایدها

کمیته مذکور زیر نظر امام جماعت باشد.

در شناسایی و بازدید از محل زندگی فقرا، احتیاطات لازم از قبیل رعایت مسائل شرعی در برخورد با نامحرم (مخصوصاً هنگامی که مددجو از بانوان بی‌سرپرست است) و حفظ شأن و آبروی افراد مورد تاکید قرار گیرد.

علاوه بر شناسایی مستمندان واقعی، امتیازاتی همچون مومن بودن و اهل ابراز نبودن و... برای اولویت‌بندی مدنظر قرار گیرد.

زینت‌ها و مستحبات

از افراد مسنّ در ترکیب اعضای کمیته بهره جسته شود.

برای فقرا شناسنامه صادر شود (یعنی مجموعه‌ای از اطلاعات ضروری ایشان مورد ثبت و ضبط قرار گیرد).

از تکدی‌گری در مسجد جلوگیری به عمل آید (هر کس علناً ابراز فقر کرد او را متوجه مسئول کمیته کنند).

گزارش عملکرد کمیته در فواصل زمانی مناسب به اطلاع خیرین رسانده شود تا ضمن جلب اعتماد بیشتر، نمایشی از یک تعاون منسجم هم صورت پذیرد.

غیر از کمک‌هایی که به صورت منظم در اوقاتی چون شب‌های جمعه و... جمع‌آوری می‌شود، برنامه‌ای ثابت، همچون ذبح گوسفند در اول هر ماه قمری و توزیع آن بین فقرا، وجود داشته باشد و عده‌ای عضو ثابت در این طرح مشارکت کنند و مسئول کمیته هم قبل از موعد مذکور (مثلاً اول هر ماه) از طریق امکانات موجود (پیامک، شبکه تلگرام و...) به اعضا یادآوری و هم پس از آن حتماً گزارش اجرا داشته باشد.

پشتوانه نظری

مجموعه آیات و روایاتی که بر تعاون مومنانه و تلاش برای قضاء حوائج مومنان تاکید دارند.

مقام معظم رهبری (پیام به اجلاس ۱۹ نماز): مسجد باید رابطه‌ی خود را با... غمدیدگانی که غمگساری می‌جویند... برقرار و مستحکم کند.

➤ شاخصه های امام جماعت مسجد طراز اسلامی

مسجد نور و امید محله است و آبادانی مسجد به امام آبادگر است. اگر مسجد نور محله است، امام مسجد طراز اسلام هم نور مسجد و محور مسجد است. انسان الهی، محیط خود را روشن می کند و چشم امید جامعه، به مسجد است و چشم امید مسجد، به امام جماعتی است که باید مایه حیات و روح مسجد باشد.

آنچه که در ادامه، بدون تنظیم از باب اهمیت و اولویت، به عنوان ویژگی ها و شاخص های امام جماعت مسجد طراز تقدیم شده است، در صورت تحقق موجب عزت و کرامت مسجد نزد مومنین می شود و بدون تردید مساجدی که از امام جماعتی در این سطح برخوردار باشند، هرگز گرد مظلومیت و مهجوریت را بر خود نخواهند دید.

پروردگار متعال را شاکریم که بسیاری از مساجد از وجود چنین ائمه ای جماعتی برخوردارند و در طول سال مورد تکریم قرار می گیرند؛

شاخصه های امام جماعت مسجد طراز اسلامی

۱. در ارائه برنامه های الگوساز، برای جذب کودکان و نوجوانان به مسجد موفق است.
۲. در ارائه برنامه های الگوساز، برای بانوان موفق است.
۳. شورای فرهنگی مسجد را تشکیل داده است و از این ظرفیت برای برنامه ریزی و اجرای برنامه های فرهنگی - مذهبی، مناسبتی و جریان ساز مثل: کرسی های تلاوت، دهه تکریم و تعظیم مساجد، روز جهانی مسجد و... استفاده می نماید.
۴. در ارائه برنامه های الگوساز، برای تقویت بنیان خانواده، همانند: خدمات مشاوره ای تخصصی، حل اختلافات، زمینه سازی برای معرفی جوانان هم کفو و مناسب ازدواج به خانواده ها تلاش می کند.
۵. بی تکلف است و از نگاهی با نشاط و با طراوت برخوردار می باشد.
۶. فرهنگ دینی امر به معروف و نهی از منکر را در میان اهل مسجد تقویت می کند.
۷. روحیه اش انقلابی و شخصیتش مجاهد و خستگی ناپذیر است.
۸. سیره اش هماهنگ با سیره ی معیار و خلقش خلق نبوی است.
۹. امامت مسجد را از همه کارها مهم تر و مقدس تر می داند.
۱۰. بنابر نظر رهبر فرزانه انقلاب (دامت برکاته) که فرمودند: هرکسی هرجا هست، باید آن جا را مرکز عالم بداند و آن کار را مهم ترین کار به حساب بیاورد، مسجد خود را مرکز عالم می داند.
۱۱. در مسجد حضور منظم دارد، قبل از همه مومنین در مسجد حاضر و بعد از همه مومنین از مسجد خارج می شود.
۱۲. از ظرفیت مسجد برای ترویج و گسترش اخلاق اسلامی در میان مومنین و اهل محل بهره می برد.
۱۳. مأمومین خود را به نام می شناسد و احوال آن ها را می پرسد.
۱۴. به نظافت مسجد اهمیت می دهد و این امر را به تنهایی بر عهده خادم مسجد نمی اندازد.
۱۵. با برنامه وارد مسجد می شود، به مسجد نگاه نظام مند و برنامه ای دارد و تا سال های آینده مسجد خود

را در نظر گرفته و برای آن برنامه‌ریزی کرده است .

۱۶. با همسایه‌های مسجد ارتباط برقرار می‌کند و مراقبت می‌نماید که مسجد برای احدی مزاحمت نداشته باشد.

۱۷. به پشت پرده مسجد هم توجه دارد. بخش بانوان در مسجد او، منزوی و فراموش شده نیست، گاهی مراجعه می‌کند و به بررسی وضعیت می‌پردازد و برای ارتباط مستمر با بخش بانوان مسجد، از محارم خود رابطی مشخص می‌نماید.

۱۸. جوانان مسجد را به عنوان بازوی خود و وزرای خود در مسجد محسوب می‌نماید، به ایشان احترام می‌گذارد، مسئولیت می‌دهد و مسئولیت می‌خواهد .

۱۹. برای اداره مسجد، از توان و ظرفیت موجود در محله و محیط پیرامونی استفاده می‌کند. روحانیون محله را شناسایی می‌کند، خدمتشان می‌رسد و از ایشان برای حضور در مسجد دعوت می‌کند و گاهی منبر و محراب را به ایشان می‌سپارد.

۲۰. شهدای مسجدش را به خوبی می‌شناسد و سوابق، خاطرات و شخصیتشان را می‌شناساند. با خانواده شهدا مانوس است، به خانه‌های آن‌ها رفت و آمد دارد و جویای احوال پدران و مادران پیرشان هست و خانواده شهدا را تکریم می‌کند.

۲۱. با فناوری‌های جدید ارتباط برقرار کرده، آشنا شده و برای مطالعه، پژوهش و حتی برای اداره مسجد، متناسب با شأن و نیاز، از امکانت نوین بهره‌مند می‌گردد.

۲۲. استعدادهای مسجدی خود را می‌شناسد و از توانمندی و تجربه ایشان در امورات و کارهای مسجد استفاده می‌کند.

۲۳. هیئت امنای شایسته، با ترکیب مناسب انتخاب می‌کند و جمع آنها را با تدبیر اداره می‌کند.

۲۴. درشرایطی که با مشکلات عاطفی زیادی روبرو هستیم، محور جمع مسجدی‌ها است و بین آنها اخوت، برادری، مهربانی و صمیمیت ایجاد می‌کند.

۲۵. در پاسخ‌گویی به سوالات مومنین مسجد، مخصوصاً جوانترها، با حوصله وقت می‌گذارد.

۲۶. قرائت نمازش را به عنوان یک مسئله جدی، مرتب بررسی می‌کند .

۲۷. فضای مسجد را قرآنی می‌نماید. هم تلاوت روزانه دارد، هم کرسی تلاوت دارد، هم جلسه تفسیر دارد، هم جوانان را به حفظ تشویق می‌کند و بالاخره برای تدبیر در قرآن راهنمایی می‌کند.

۲۸. به آراستگی ظاهر خود و به زیبایی عمامه خود، توجه دارد و به معطر بودن هنگام حضور در مسجد هم توجه می‌کند .

۲۹. به نشاط جسمی، به چابک بودن و به ورزش کردن اهمیت می‌دهد و به این ترتیب، مسجد را با نشاط می‌کند.

۳۰. منتظر نمی‌ماند اهالی محل بیایند مسجد و خدمت برسند، بلکه سراغ آنهایی که به مسجد نمی‌آیند، می‌رود.

۳۱. با مغازه‌داران و کسبه محل، ارتباط برقرار می‌کند و برای بیان احکام کسب و کار و تجارت، صبر نمی‌کند آنها به مسجد بیایند، بلکه به مغازه‌ها مراجعه می‌کند.
۳۲. با مدارس محل خود ارتباط برقرار می‌کند، اطلاع دارد که چند مدرسه در همسایگی مسجد هست در مقاطع مختلف، بچه‌ها را به مسجد دعوت کرده، خود را معرفی می‌نماید، با معلمان جلسه منظم دارد و از دانش‌آموزان ممتاز در مسجد تقدیر می‌نماید.
۳۳. با مساجد اطراف خود ارتباط برقرار کرده و در قالب شورای ائمه‌ی جماعات و ارتباطات ناحیه‌ای، منطقه‌ای و محله‌ای، به تقویت انسجام روحانیون و تشکیل شبکه‌ای تعریف شده و هدفمند، کمک می‌نماید.
۳۴. به مسائل مالی مسجد نظارت دارد. ثبت دقیق ورودی و خروجی مالی مسجد و درآمدها و تنظیم دفاتر مالی را از مسئول مالی هیات امناء مطالبه می‌نماید.
۳۵. تربیت فکری مخاطبان خودش را دست کم نمی‌گیرد.
۳۶. در هر مقطع زمانی پنج ساله، یک دوره تفسیر قرآن کوتاه، یک دوره شرح نهج‌البلاغه، یک دوره ترجمه تفسیری صحیفه سجادیه و یک دوره احکام رساله به مخاطبان خود ارائه می‌نماید.
۳۷. فرمایش‌های رهبر عزیز و عالیقدرمان را با دقت و نه فقط برای بهره شخصی، بلکه به منظور انتخاب موضع و مأموریت گوش می‌کند، مطالعه می‌کند، به سایت ایشان مراجعه می‌کند، استنباط می‌کند و به روز، این مسائل را در مسجد تبیین می‌نماید.
۳۸. برای مومنین مسجد روشنگری می‌کند، در مورد مسائل روز، مسائل جهانی و مواضع داخلی به عنوان یک امام قوی و روشن فکر، توان سازماندهی انقلابی مسجد خود را دارد.
۳۹. با آثار و دیدگاه‌های امام راحل عظیم‌الشأن (ره) آشنا و مأنوس است و برای پاسخ‌گویی به شبهات نسل جوان و مخاطبان خود، مراجعات مستمری به آثار شهید مطهری (ره) دارد، با حسن سلیقه مضامین را انتخاب می‌کند و رونق علمی به مسجدش می‌بخشد.
۴۰. برای سخنرانی و ارائه مطلب به مومنین، بهترین محتوا را از امین‌ترین منابع و کتاب‌ها انتخاب می‌کند.
۴۱. عزت نفس دارد و خودش را تحت هیچ شرایطی به نمازگزاران تحمیل نمی‌کند.
۴۲. در شرایط سخت مالی و اقتصادی، کوچک‌ترین نکته‌ای که حکایت از نیازش باشد، نزد اهل مسجد و هیأت امناء به زبان جاری نمی‌کند و از مناعت طبع روحانیت پاسداری می‌کند.
۴۳. به احوال خادم مسجد هم توجه دارد و می‌داند که خادم، یکی از موثرترین افراد در مسجد است. او را زیر نظر دارد، نظم و رفتار در شأن نمازگزاران را از او مطالبه می‌کند، در حقش دعا می‌کند و به او رهنمود می‌دهد.
۴۴. اقامه نماز صبح مسجد را جدی گرفته است. از اینکه افراد کمی در نماز صبح شرکت کنند، ناراحتی ندارد.
۴۵. یاد حضرت بقیه الله (ارواح‌نافداه) را مبتنی بر معارف روشن و دقیق، همراه با عواطف، زنده نگاه

- می‌دارد و مسجد را به شعبه ترویج معارف مهدوی مبدل کرده است .
۴۶. مسجد را کانون حیات طیبیه، مرکز نشر معارف ناب و مروج سبک زندگی اسلامی می‌داند.
۴۷. از نفوذ معنوی و نورانیت مسجد برای حل و فصل اختلافات میان مومنین استفاده می‌کند.
۴۸. به ظرفیت مسجد برای سازماندهی کارهای خیرخواهانه و دستگیری از نیازمندان توجه دارد.
۴۹. به سه وعده نماز مسجد اهتمام دارد.
۵۰. به پایگاه بسیج مسجد نگاه پدران و نیروسازی دارد و از این ظرفیت برای تحقق اهداف مسجد بهره‌برداری می‌نماید.
۵۱. از توان و ظرفیت مشارکت مردمی برای باز نگه‌داشتن در مسجد، از ظهر تا مغرب استفاده می‌نماید و در این امر ولایی و ضروری، موفق است.

تهیه شده در :

معاونت فرهنگی اجتماعی
مرکز رسیدگی به امور مساجد

اسفندماه ۱۴۰۰